

bakımından farklı algılara neden olabilmesi son derece doğaldır. 7253 sayılı düzenlemenin iyi niyetli ve 5651 sayılı kanunun uygulamasında ortaya çıkan eksiklikleri gidermeye yönelik olduğu açıktır. Bununla birlikte, düzenlemeye dair eleştiri getirenlerin yukarıda yer vermiş olduğumuz kaygılarının haksız olduğu da söylenemez. Devletin, vatandaşlarının ifade ve haber alma hakkını olduğu kadar, kişilik haklarını da korumakla mükellef olduğu gerçeği karşısında, tartışmanın her türlü siyasi yaklaşımdan uzak bir şekilde yapılması elzemdir. Bu çerçevede, herhangi bir sosyal ağ sağlayıcı şirketin, hele ki merkezi yurt dışı olan bir şirketin, Türk yasalarını ve Türk mahkemelerinin kararlarını görmezden gelmesi, üstelik bu ülkeden milyarlarca lira para kazandığı halde bunu yapması, devletin egemenliğine bir meydan okuyuş sayılır ve kabul edilemez. Aynı şekilde devletin de (hangi siyasal anlayış iktidarda olursa olsun), kişilik haklarının korunması arasındaki dengeyi her zaman gözetmesi ve adil olması gerektiği de her türlü tartışmadan uzaktır. Kabul edilen düzenlemenin uygulaması esnasında tüm kuşkuşların giderileceği ve sosyal medya kullanıcılarının hem ifade ve haber alma hakkının, hem de kişilik haklarının korunacağına inancımız tamdır.

Kaynaklar

BBC Türkçe (2020). “Sosyal Medya Yasası: Hangi Ülke İnternette Nasıl Denetim Uyguluyor?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53261921>, 29 Temmuz 2020.

Bozkurt, Önder (2018). “Sosyal Medya Ve kültürel Yansımaları”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5 , Sayı 14.

Dülger, Murat Volkan (2020). “Sosyal Medya Yasası Meclisten Geçti: Peki, Şimdi?” Hukuki Haber, 3 Ağustos 2020, <https://www.hukukihaber.net/sosyal-medya-yasasi-meclis-ten-gecti-peki-simdi-makale,8135.html>

Polat, Senem (2020). “Kanun Düzenlemesi Neler Getiriyor”, 12 Ekim 2020, <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/sosyal-medya-duzenlemesi-kanunlasti>

Tırtır, Mustafa (2020). “Sosyal Medya Yasası Üzerine Değerlendirmeler”, Hukuki Haber, 29 Temmuz 2020, <https://www.hukukihaber.net/sosyal-medya-yasasi-uzerine-degerlendirmeler-makale,8129.html>

Ünal, Mehmet Burak (2020). “Seçili Ülke Örneklerinde Sosyal Medya Şirketlerinin Yasal yükümlülükleri”, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, 3 Temmuz 2020.

Yerlikaya, Turgay (2020). “Sosyal Medya Yasası Neyi Amaçlıyor?”, 1 Ağustos 2020, <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/perspektif/turgayyerlikaya/2020/08/01/sosyal-medya-yasasi-neyi-amacliyor>

5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun” <http://resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/5/20070523-1htm>

7253 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun” <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7253.html>

7253 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun gerekçesi” <http://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-3050.pdf>

Duyarlı Makine: Yapay Zekanın Olgunluk Çağı

Amir Husain, Çev. Duygu Dalgakıran, İstanbul, Siyah Kitap Yayınları, 2019.

Tolga Tellan, Bilgisayar İşletmeni, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, ttellan@gmail.com

Kitap Eleştirisi

Book Review



İnsanlığın geleceğine ilişkin beklentilerin temellerinin geçmişte atılmış olması, insan zekası ile teknoloji ilişkisini konu edinen çalışmalarda zekanın sosyal gelişimine odaklanılmasına neden olmaktadır. Bireyin hayatta kalma becerisinin en önemli parçası olan zeka ve öğrenmenin, teknolojik gelişmelere bağlı olarak algoritmalar aracılığıyla makinelere aktarılması çabası ise sosyal bilimler ile mühendislik alanlarındaki güncel tartışmaların odak noktasında yer almaktadır. İnsan eliyle geliştirilmiş makine ve robotların gündelik hayatımızda her an daha büyük rol oynaması; kamu hizmetlerinin pek çoğunun artık akıllı (mobil) telefonlar aracılığıyla sunulması; hemen her gün otomobillerde seyir kontrolü ve sürüş takibi programı, eczanelerde ilaç kullanım ve otomatik ödeme sistemi, marketlerde mahsulün ekiminden tüketici tarafından satın alınmasına kadar internet bağlantılı dijital ayak izi takip sistemi gibi farklı yazılımlara başvuruluyor olması

teknoloji-insan ilişkisinin kapsamlı sorgulamasını zaruri hale getirmiştir. Bu konuyla ilgili yakın tarihli bir çalışma ise girişimci, yatırımcı ve yapay zeka teknolojileri uzmanı Amir Husain'in kaleme aldığı "Duyarlı Makine: Yapay Zekanın Olgunluk Çağı" (The Sentient Machine: The Coming Age of Artificial Intelligence) başlıklı kitaptır. Pakistan asıllı Amerikalı teknoloji girişimcisi ve kurumsal yapay zeka örneği IBM Watson'ın Danışma Kurulu üyesi olan Husain çalışmasında, güvenlik, kaynak yönetimi, finans ve enerji dahil olmak üzere pek çok kritik alanda teknolojik ilerleme için benimsememiz gereken yeni bir entelektüel çeşitlilik biçiminin şafağında olduğumuzu ileri sürmektedir.

Amir Husain, çalışmasının genelinde yapay zeka konusunu, doğrular ve yanlışlar şeklinde abartılarla işlemek yerine, olası riskler ve öngörülebilir potansiyeller üzerinde kapsamlı bir tartışmaya sokarak ilerletmektedir. Kitap çalışmasını 3 bölüm üzerinden okuyuculara sunan Husain, ilk bölümde yapay zekanın ne olduğunu, nasıl ortaya çıktığını ve hangi boyutları üzerinden tartışılması gerektiğini etkileyici bir biçimde özetlerken; ikinci bölümde günümüzde ve

yakın gelecekte nesnelerin internetinin gelişim dinamiklerini, sağlık hizmetlerinin sunumunun dönüşümünü, siber çağda güvenlik, savaş ve suç olgularının bizleri nasıl etkileyeceğini, finansal ve bilişsel hizmetlerin hangi formatlarda insanlar tarafından tecrübe edileceğini örneklerle aktarmakta; üçüncü bölümde ise uzak gelecekte yapay zeka ile insan zekasının gündelik yaşam üzerinde nasıl sentezlenmesi gerektiği ve yapay zekanın insanlık tarihinin sonu değil evrimselleşmiş hayallere kapı açan yeni bir başlangıç olduğu yaklaşımını okuyucularının zihnine yerleştirmeye çalışmaktadır. Çalışmasının başlangıcında programlanabilirlik kavramından hareketle yapay zeka olgusuna giriş yapan Husain, “bir program yazdığınızda aslında isterseniz daha sonra farklı yorumlarını yapabileceğiniz ya da her seferinde aynı sonucu alabileceğiniz bir tarif yazarsınız. Şurada birkaç sözcük ve burada birkaç komut değiştirdiğinizde çıkan ürün bambaşka bir şey olabilir. Programlamanın özü sonuçta elde edilecek ürünleri çok büyük bir kolaylıkla dönüştürebilme becerisidir. Bilgisayar tarafından işlenen komutlar programdır ve bu programların içinde sayı sınıflandırma, metin arama, görsel dönüştürme gibi problemleri çözmek için kodlanmış fikirler vardır. Bunlar algoritma olarak bilinir. Bilgisayarlar gibi sistemlerle programlamayı sadece bir şey değil pek çok şey inşa etmek için kullanma esnekliğine sahip oluruz. Peki ya bir program kendi kendine yazabilse? Ya bir programın farklı yorumlarını oluşturabilen -ve kendisi de bir program olan- bir sistem modifiye edilebilse?” (s. 3) sorusuna yanıt arama çabalarının yapay zeka araştırmalarının hareket noktası olduğunu vurgulamaktadır.

Kitabının ‘Yapay Zeka nedir?’ başlıklı ilk bölümünde olgunun gelişimini ve bağlantılı olduğu kavramları sorgulayan Amir Husain, insan eliyle geliştirilen makinelerin bir yandan yaşamı kolaylaştırmaya bağlı övgüler diğer yandan da yeniliklere bağlı toplumsal korkular doğurduğuna dikkat çekmektedir. Yapay zeka literatürünün İkinci Dünya Savaşı sonrası mantık, matematik, oyun teorisi ve sibernetik gibi farklı alanların bir arada değerlendirildiği araştırmalarla başladığı ve algoritmalarla uğraşan kapsayıcı bir bilim dalı, yapay öğrenmenin (machine learning) ise yapay zekanın alt dalı olduğu ifade edilmektedir: “Yapay Öğrenme verilerden öğrenen algoritmalara dayalıdır. Bu öğrenme işi birkaç kategoriye ayrılabilir. Örneğin ‘gözetimli’ öğrenmede bir algoritma önceden belirlenip etiketlenmiş örnekler dizisiyle sunulur ve böylece veriler ve etiketlenmiş sonuçlar arasında bağ kurma ya da sınıflandırma avantajı olur. ‘Gözetimsiz’ öğrenmede ise önceden belirlenmiş ve etiketlenmiş örnekler yoktur, sadece etiketlenmemiş ve sınıflandırılmamış veriler vardır” (s. 18). İnsan fizyonomisinin ve biyolojisinin sınırlılıklarının hafızada kendini gösterdiğini ve detaylara odaklanmanın insan zekası için gerekli koşul olmadığını belirten Husain, “bilgisayarlar her bir görselin her küçük detayını, her sesi ve maruz kaldıkları her şeyi hatırlayabilirler. İnsanlar öğrenirler ve unuturlar. Bilgisayarlar öğrenirler ve unutmak zorunda değillerdir. Makine bağlamında ‘neyin önemli olduğu’ çok farklı anlamlara gelir. Biz baktığımız sırada neyin önemli olduğuna göre hatırlarız. Makineler ise her şeyi hatırlar ve daha sonra önemli olana bakabilirler” (s. 22) demektedir. Zekanın insan bedeni ile ortak bağlamına vurgu yapan Husain, konuyla ilgili “temelde zekamız zihnimizin bir sonucudur. Zihnimizin bir konumu vardır ve bedenimize sıkı sıkıya bağlıdır. İnsan formunda beden ve zihin arasında bir birlik vardır. Makine zekası ise tamamen bedensizdir. Basitçe ifade edersek zeka bedeni koruma ihtiyacından kurtulmuştur. Ama bunun ötesinde zeka kopyalanabilir ve aynı anda birden fazla konumda var olabilir” (s. 23) değerlendirmesinde bulunmaktadır.

Yirminci yüzyıl boyunca insan beyninin nasıl çalıştığına ilişkin çok sayıda araştırma yapıldığını vurgulayan Husain, 1970’lerin başından itibaren insan zekasının çalışmasına benzetim esaslı yapay zeka araştırmalarının Marvin Minsky, Geoffrey Hinton, Roger C. Schank gibi isimler aracılığıyla kurumsallaştığına dikkat çekmektedir. 2000’li yıllarda Silikon Vadisindeki kapsamlı yapay zeka ve robotik çalışmalarının ilgi ve yatırım çılgınlığına yol açtığının belirtildiği kitapta, “derin öğrenme ne kadar etkileyici olsa da yapay dar zeka alanında kalıyor. Derin öğrenme gibi

tekniklerle makineler bir zamanlar insanlara verilen uzmanlık işlerini gitgide daha iyi yapıyorlar. Sürücüsüz arabaları, depolarda çalışan robotları, askeriyede kullanılan katır robotları, yarı otomatik silahları, telefonlarımızdaki Siri ve Cortana'yı IBM'in ünlü satranç bilgisayarı Deep Blue'yu ya da yakın zamanda dünyanın en iyi Go oyuncusunu yenen AlphaGo algoritmasını düşünün. Bunların hepsi yapay dar zeka formatları" (s.28) sınıflandırmasında bulunmakta; yapay genel zeka ise bilgisayar bilimi ve mühendisliğin iki farklı alanda ustalaşmasına, niyet geliştirme (yani daha büyük hedefler belirleme) becerisi ile öz farkındalık (yani duyarlı olma) becerisine bağlamaktadır: "Bir yapay zekanın yapay genel zeka sayılabilmesi için insanlar gibi genelleyebilmesi gerekir. Çok yüksek miktarda veriye maruz kalarak öğrenebilme ve ardından öğrendikleriyle genelleme yapabilmesi gerekir –aynı küçük çocukların tahta blokların üst üste konabildiğini ve bir kitap rafına ulaşabilmek için üstüne basabileceklerini öğrendikleri gibi. Anlamı ve bağlamı anlamaları, yeni bilgileri sentezleyebilmeleri, belli bir amaca sahip olabilmeleri ve kendilerinin farkında olmaları yani dünyadaki varlıklarının ne anlama geldiğini anlamaları gerekir" (s.30-31). Bu noktada yapay zekanın insan zekasına gerçekten yaklaşmasını kapsamlı amaçlar geliştirebilme becerisine bağlayan Husain, görece kısa bir zaman dilimi içerisinde insanlık tarihi boyunca üretilmiş her şeyden daha karmaşık bir şeyin üretileceğini ileri sürmektedir. Bölümü yapay zekanın insan çalışmasını gereksiz hale getireceği ya da tüm insanlığı yok edeceği konulu fütüristik tartışmalar ile kapatan yazar, "diktalar ve yasaklar yolunu seçmek yerine, hesap verebilir, şeffaf yapay zeka, etik sistemler ve yapay zekada güvenlik gibi alanlarda daha hızlı bir ilerleme sağlamak için gerekli yatırımları ciddi anlamda artırmalıyız" (s. 41) değerlendirmesine sahip çıkmaktadır.

Çalışmasının 'Bugün ve Yarın' başlıklı ikinci bölümünde yapay zeka olgusunu örneklemeler yoluyla okuyucunun zihninde olgunlaştırmaya çalışan Amir Husain, yapay zekanın gelişimi ile dünyanın daha 'akıllı' bir yer gelmesine imkan sağlayan Nesnelerin İnterneti (IoT) arasındaki ilişkinin önemine vurgu yapmakta ve günlük hayatımızda kullandığımız milyarlarca nesnenin (arabalar, trafik ışıkları, köprüler, diş fırçaları) statik nesneden algılayan nesneye dönüştüğüne dikkat çekmektedir. Henüz başlangıcında olduğumuz Nesnelerin İnterneti (IoT) Çağı'nda milyarlarca cihazın insan müdahalesine gerek duyulmaksızın veri alış verişinde bulunduğu, ölçüm ve hesaplamalar yaptığına, tepkiler geliştirdiğine ve inisiyatif kullanarak kararlar verdiğine odaklanan yazar, deneyimlenecek süreci 'ölçme ve takip', 'modelleme ve öngörme' ile 'trilyonluk otonom cihaz' dalgaları olarak tanımlamaktadır. Adeta Tofflerci bir yaklaşımla, sensörler arası iletişimin yüksek zekalı yapay zeka algoritmaları aracılığıyla gerçekleşeceğini ve bu zeki cihazların fiziksel dünyayı en derin biçimde algılayacakları üçüncü dalgada 'bu cihazları inşa eden insanların onların gerçekliğini algılamaktan çok uzak kalacaklarını' (s. 51) belirtmektedir. Yapay zeka araştırmalarının sağlık alanında insan hayatına yönelik pek çok şifrenin çözücüsü olacağını öngören Husain, özellikle tıbbi alanlarda yapay zekanın etik tartışmaları da beraberinde getireceğini söylemektedir: "Yapay öğrenme algoritmalarını, ister iltihabi bağırsak hastalığı gibi genel terimler altında toplanan hastalıkların tahakkümünden kendimizi kurtarmak için, ister gen düzenleme tekniğiyle hücrelerimizi modifiye etmek ya da 'locked-in' sendromunda gördüğümüz gibi nöral sinyallerimizi kullanarak dış dünyayla iletişim kurmak için kullanalım, yapay zekanın önümüzdeki yıllarda sağlık alanında büyük gelişmeler kaydetmemizi sağlaması kaçınılmaz. İhtilaf içinde olduğumuz pek çok konu ve yapılması gereken pek çok etik tartışma var. Tasarlanmış bebekleri insanüstü türler ya da nöral cihazların hacklenmesi gibi riskler bunlardan sadece birkaçı" (s. 61-62). Son dönemin en popüler sağlık başlığı olan CRISPR-Cas9 çalışmalarında ya da bağırsaklardan insan beynine uzanan immünolojik sistemin mikroplarla savaşında yapay zekanın kullanımına ilişkin tartışmalara şimdiden başlamamız gerektiğinin ileri sürüldüğü bu bölümün odak noktasını siber güvenlik ve siber (hiper) savaş konuları oluşturmaktadır. Amir Husain, "karşımıza çıkan ya da çıkabilecek tüm bu tehditler bize gösteriyor ki siber güvenlik artık

bir sabit sürücüye ya da bir diskteki birkaç bitlik veriye bağlı değil. Nesnelerin İnterneti (IoT) ortaya çıktığından beri fiziksel evrenimiz de hiç aklımızın ermediği bir biçimde dijital olanla iç içe geçiyor. Giderek artan sensör kullanımıyla günlük hayatımızdaki nesnelere çevrimiçi dünyaya bağlanmaya devam edecek” (s. 65) değerlendirmesini takiben siber güvenlik ihlallerinin bilişim dünyasında olağan hale geldiğini; Shellshock, Heartbleed, WannaCry ve Adylkuzz gibi gelişmiş tehdit ve fidye yazılımlarının kamu kurumlarının, özel şirketlerin ve bireylerin yaşamlarını sarsıcı biçimde değiştirdiğini ve bilişsel ardışık düzenler (cognitive pipelines) halinde oluşturulan yapay zeka algoritmalarının insan analistlere çok az müdahale alanı bırakacak düzeyde geliştiğini örneklendirerek; “yapay öğrenme çok daha hızlı bir şekilde bilginin işlenmesini sağladığından yapay zeka devasa miktarda verinin arasındaki karmaşık bir modeli ayırt edebilir. Yapay zeka destekli güvenlik sistemleriyle artık virüsleri daha resmen açıklanmadan ve bir isim verilmeden bile tespit etmek mümkün. İleri tehdit tespit yazılımları hem tündengelimli hem tümevarımlı mantık yürütebilirler. Bu yeniliklerin net olarak gösterdiği şey, yapay zekanın önceden bilinen imzaları olmayan tehditleri açık internet alanında zarara yol açmadan ‘vahşi doğada’ yakalayabildiği gerçeğidir” (s. 71) çözümlemesini yapmaktadır. 2014-2015 yılları arasında Irak’ı işgal eden Çokuluslu Koalisyon Güçleri’nin komutanlığını yapan Org. John Allen’in senaryolaştırdığı ve “yapay zekanın ve makine algısının gücüyle daha da etkili olan otomatik karar alma ve eşzamanlı eylemler yürütebilme mekanizmaları” olarak tanımlanıp, ‘hiper savaş’ olarak adlandırılan yeni savaş stratejisinin kaçınılmaz olduğunu ifade eden Husain, çalışmasının bu kesitini bir savaş teknolojileri propagandistine dönüşmesini sağlayan örneklerle kurgulamaktadır. Finansal piyasalarda yapay zekaya bağlı güncel dinamikleri ise devasa büyüklükteki verinin incelenmesi ve stratejilerin buna uyarlanıp piyasa hareketlerinden anında yararlanılabilmesi şeklinde açıklayan yazar, P2P (Peer to Peer – eş/denkler arası paylaşım) bir ödeme yöntemi olarak tasarlanan Bitcoin, Litecoin, Dogecoin gibi kripto para birimlerinin temelinde Blockchain olarak adlandırılan güvenilir, dağıtık bir veri tabanı yer aldığını belirtmektedir: “Blockchain, geçmişteki P2P servisleri gibi, dijital bilgiyi ve kaynağını –her bir parça bilginin nasıl eklendiğinin, düzenlendiğinin ve kaldırıldığının eksiksiz tarihini- koruyabilen bir depolama sistemidir. Elbette Bitcoin gibi kripto para birimlerinin kullandığı bu teknoloji pek çok farklı alanda kullanılabilir. Blockchain’e depolanan bilgi, adreslerden tapulara, hisse senetlerinden patentlere ve fikri mülkiyete kadar her şey olabilir. Blockchain bize kötü niyetli kimsenin ya da hiçbir grubun bu kayıtları bozamayacağını ya da değiştiremeyeceğini garanti eder. Blockchain’in sağladığı bu direnç, Bitcoin ve diğer para birimlerinde para sahibi olmanın ve işlem yapmanın kaydının güvenli bir şekilde tutulmasını sağlar. Geleneksel para birimlerinde paranın basılması, depolanması ve gerçek olmasında bankaya güvenirken Blockchain’de böyle merkezi bir otoriteye ihtiyaç yoktur. Doğrulanması için bir banka ya da şube gerekmez. Güvenliği ve güveni algoritmanın arkasındaki matematik sağlar” (s. 110). Finansal piyasaların geleceğinin, yatırımcıların güvenlik ve güvenilirlik ile olan ilişkisi çerçevesinde anlam kazanacağına dikkat çeken çalışmanın ikinci bölümünün sonunda, önümüzdeki dönemde evlerdeki/binalardaki/sokaklardaki/şehirlerdeki olası fiziki ve sıhhi sorunların henüz ortaya çıkmadan yapay zeka sistemleri tarafından öngörülebildiği; politik süreç ve karar mekanizmalarında kitle manipülasyonunun ötesinde reklam ve içerik yüklü mesajlarla toplum mühendisliği yapıldığı ve siber vandallık, dijital nefret söylemi, e-ırkçılık gibi suçların algoritmalar sayesinde kısa sürede tespit edilip engellenebildiği bir dünya görüntüsü ile karşılaşmamızın garipsenmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Çalışmanın ‘Gelecek’ başlıklı üçüncü bölümünde ‘yapay zeka konusunda ne tür bir senteze ulaşılması’ konusunu tartışmaya açan yazar, tarihsel geçmişine gömülü olan insanoğlunun bilimsel, dini ya da felsefi görüşlerindeki farklılıklara bağlı olarak yapay zekanın gelişimiyle ilgili farklı çıkarsamalarda bulunacağını; ancak yapay zeka tüm bunların ötesinde bir yapı inşa edeceğinden, asıl yapılması gerekenin ‘asli olana’, ‘insana has olana’ odaklanmak olduğunu

belirtmektedir. Bu bölümde, insanoğlunun kitlesel ölçekte işbirliği yapabilen bir varlık olduğu, organizasyon becerisi sayesinde piramitler, tapınaklar, şehir devletler ve devasa imparatorluklar kurduğu, yaşamımızın anlamının 'iş' dışında aranmasıyla birlikte ise insani değerlerimizin, doğrularımızın hatta temel özelliklerimizin sürekli değişeceği ifade edilmektedir. Algımızın ve bilincimizin maddenin halleri arasında kabul edilebileceği bir geleceğe ilişkin Husain'in felsefi argümanı, yapay zekaya ilişkin farklı bir kapı aralamaktadır: "Bir yapay zeka galaktik düzeyde geleceği değiştirebilir. Bu yapay zekayla ve onun üstün bilinciyle işbirliği içinde olmak bizim, yüz milyonlarca yıllık evrimin etkileri tarafından engellenmemiş zihinler yaratabilmemizi sağlayabilir. Bu yeni zihinler bizim sağduyumuzun çok uzağında dolaşabilir ve bizim ortak aklımızın asla algılayamayacağı çok değerli şeyler bulabilir. Gelecekteki bu yapay zekayı fikir evreninin solucan deliği olarak görebiliriz. Ona katılarak evrimleşmiş biyolojimizin sınırları olmadan fikir evrenini keşfedebiliriz. Evrenin en gizli bilgi mücevherlerine ulaşabilir ve nihayetinde yeni yaşamların yaratıcısı olabiliriz" (s. 159). Oldukça evrimci ve hayali bir gelecek yorumuna savrulan yazar, yapay zeka çalışmalarının kısıtlanmaksızın gelişimi önerisi ile bölümü tamamlamaktadır.

Çalışmasının kapanışını oluşturan 'Sonsöz' başlıklı bölümde amacının yapay zeka konusundaki farklı tartışmalara kaynaklı edecek fikirler ileri sürmek olduğunu belirten Amir Husain, kitabını yirmibirinci yüzyıl sonlarında geçen kurgusal bir yapay zeka öyküsü ile tamamlamaktadır. Kapsamlı bir literatür kullanımına, yapay zeka ile birlikte yürütülebilecek olası askeri ve güvenlik stratejilerine yönelik etkileyici bir tartışma açmasına ve farklı alanlardan okur kitlesine seslenebilecek üslubuna karşın Husain, yapay zekaya yönelik tartışmalardaki egemen yaklaşımı yeniden sunan, evrimci pragmatist yorumu ile iletişim ve medya alanında okumalar yapan geniş kitlenin zihninde beklenilene verememekte ve büyük bir hayal kırıklığına neden olmaktadır. Ancak tüm eksikliklerine rağmen "Duyarlı Makine: Yapay Zekanın Olgunluk Çağı" başlıklı bu kitap, tartışılması ve yapay zekalı bir geleceğin ne anlam ifade ettiğini sorgulamaya yönelik ilk adımları atması bağlamında, üzerinde önemle durulması gereken bir okuma deneyimi olarak değerlendirilebilecektir.